

Programutviklingsavtalen

Avtale om utvikling av programvare

Statens standardavtaler for IT-anskaffelser
SSA-U

Avtale om utvikling av programvare

Avtale om
(navn på anskaffelsen)

er inngått mellom:

_____
(heretter kalt Leverandøren)
og

_____
(heretter kalt Kunden)

Sted og dato:

_____
(Kundens navn)

_____
(Leverandørens navn)

_____
Kundens underskrift

_____
Leverandørens underskrift

Avtalen undertegnes i to eksemplarer, ett til hver part

Henvendelser

Alle henvendelser vedrørende denne avtalen rettes til:

Hos Kunden:

Navn Jon Ødegård Hansen

Stilling Rådgiver

Telefon

E-post

Hos Leverandøren:

Navn

Stilling

Telefon

E-post

Innhold

1. ALMINNELIGE BESTEMMELSER	6
1.1 AVTALENS OMFANG	6
1.2 BILAG TIL AVTALEN	6
1.3 TOLKING - RANGORDNING.....	7
1.4 ENDRINGER AV LEVERANSEN ETTER AVTALEINNGÅElsen	7
1.5 RETT TIL AVTALE OM VEDLIKEHOLD OG BRUKERSTØTTE.....	7
1.6 PARTENES REPRESENTANTER	7
2. GJENNOMFØRING AV LEVERANSEN	8
2.1 FORBEREDELSE OG ORGANISERING	8
2.1.1 Prosjekt- og fremdriftsplan	8
2.1.2 Prosjektorganisering.....	8
2.1.3 Prosjektdokumentasjon	9
2.1.4 Kvalitetssikring – revisjon.....	9
2.2 DETALJSPESIFISERING (SPESIFISERINGSFASEN).....	9
2.2.1 Utarbeidelse av detaljspesifikasjon.....	9
2.2.2 Levering og godkjenning av detaljspesifikasjon	9
2.3 UTVIKLING OG INSTALLASJON (UTVIKLINGSFASEN).....	10
2.3.1 Utvikling av programvaren	10
2.3.2 Samvirke med utstyr og annen programvare	10
2.3.3 Utviklingsverktøy – utviklingsmetode	10
2.3.4 Kvalitetssikring	10
2.3.5 Utarbeidelse av dokumentasjon	11
2.3.6 Opplæring	11
2.4 INSTALLASJONSFORBEREDELSE	11
2.4.1 Installasjon - Installasjonsdag	12
2.4.2 Konvertering	12
2.5 KUNDENS AKSEPTANSETEST	13
2.5.1 Plan for Kundens akseptansetest	13
2.5.2 Definisjon av feilnivåer	13
2.5.3 Akseptansetestens omfang.....	14
2.5.4 Gjennomføring av Kundens akseptansetest	14
2.5.5 Godkjenning av Kundens akseptansetest	15
2.5.6 Idriftsettelse.....	16
2.6 GODKJENNINGSPERIODE OG LEVERINGS DAG	16
2.6.1 Varighet	16
2.6.2 Kundens undersøkelsesplikt	16
2.6.3 Håndtering av feil	16
2.6.4 Endelig godkjenning – Leveringsdag.....	17
2.7 AVBESTILLING – MIDLERTIDIG STANSING	18
2.7.1 Avbestilling i forbindelse med spesifiseringsfasen	18
2.7.2 Avbestilling etter spesifiseringsfasen	18
2.7.3 Midlertidig stansing av leveransen	18
2.7.4 Utlevering av spesifikasjoner mv.	19
3. ENDRINGER AV LEVERANSEN ETTER AVTALEINNGÅElsen	19
3.1 RETT TIL ENDRINGER AV AVTALENS INNHOLD (LEVERANSEENDRING)	19
3.2 ENDRINGSOVERSLAG.....	20
3.3 ENDRINGSORDRE	20
3.4 DOKUMENTASJON AV ENDRINGEN.....	21
3.5 KONSEKVENSER AV ENDRINGSORDRE	21
3.6 TVIST OM KONSEKVENSENE AV EN ENDRING	21
3.7 UENIGHET OM DET FORELIGGER EN ENDRING	21
3.8 OMTVISTET ENDRINGSORDRE.....	22

3.9	TVISTELØSNING – OMTVISTET ENDRINGSORDRE.....	22
4.	GARANTIPERIODE.....	22
4.1	GARANTIENS OMFANG	22
4.2	YTELSESnivÅ.....	22
4.3	EKSTRA VEDERLAG	23
5.	LEVERANDØRENS PLIKTER.....	23
5.1	LEVERANDØRENS ANSVAR FOR SINE YTELSER.....	23
5.2	KRAV TIL LEVERANDØRENS RESSURSER OG KOMPETANSE	23
5.3	BRUK AV UNDERLEVERANDØR.....	24
5.4	SAMARBEID MED TREDJEPART	24
5.5	LEVERANDØRENS PLIKTER VED OPPHØR AV AVTALEN.....	24
5.6	LØNNS- OG ARBEIDSVILKÅR	24
6.	KUNDENS PLIKTER	25
6.1	KUNDENS ANSVAR OG MEDVIRKNING.....	25
6.2	BRUK AV TREDJEPART.....	25
7.	PLIKTER SOM GJELDER KUNDE OG LEVERANDØR	26
7.1	MØTER.....	26
7.2	ANSVAR FOR UNDERLEVERANDØR OG TREDJEPART	26
7.3	TAUSHETSPLIKT	26
8.	VEDERLAG OG BETALINGSBETINGELSER.....	27
8.1	VEDERLAG	27
8.2	FAKTURERING	27
8.3	FORSINKELSESRENTER	27
8.4	BETALINGSMISLIGHOLD	27
8.5	PRISENDRINGER	28
9.	EKSTERNE RETTSLIGE KRAV, PERSONVERN OG SIKKERHET	28
9.1	EKSTERNE RETTSLIGE KRAV OG TILTAK GENERELT	28
9.2	PERSONOPPLYSNINGER	29
9.3	KRAV TIL ELEKTRONISK KOMMUNIKASJON OG SAKSBEHANDLING	29
9.4	SIKKERHETSGRADERT MATERIALE	29
10.	OPPHAVS- OG EIENDOMSRETT	29
10.1	RETTIGHETER TIL PROGRAMVARE SOM UTVIKLES UNDER DENNE AVTALEN.....	29
10.1.1	<i>Kundens rettigheter .....</i>	<i>29</i>
10.1.2	<i>Leverandørens rettigheter .....</i>	<i>30</i>
10.1.3	<i>Bearbeiding av Kundens programvare til nye standardkomponenter .....</i>	<i>30</i>
10.1.4	<i>Rettigheter ved opphør av avtalen.....</i>	<i>30</i>
10.2	DISPOSISJONSRETT TIL STANDARD PROGRAMVARE.....	30
10.3	FRI PROGRAMVARE	31
10.3.1	<i>Generelt om fri programvare.....</i>	<i>31</i>
10.3.2	<i>Leverandørens ansvar for leveransens samlede funksjonalitet ved bruk av fri programvare .....</i>	<i>31</i>
10.3.3	<i>Kundens rettigheter til de deler av leveransen som er basert på fri programvare .....</i>	<i>31</i>
10.3.4	<i>Virkninger av videredistribusjon av fri programvare.....</i>	<i>32</i>
10.3.5	<i>Leverandørens ansvar for rettsmangler ved fri programvare .....</i>	<i>32</i>
10.3.6	<i>Kundens ansvar ved krav om bruk av fri programvare .....</i>	<i>32</i>
11.	LEVERANDØRENS MISLIGHOLD	33
11.1	HVA SOM ANSES SOM MISLIGHOLD.....	33
11.2	VARSLINGSPLIKT	33
11.3	TILLEGGSRIST	33

11.4	AVHJELP	33
11.5	SANKSJONER VED MISLIGHOLD.....	34
11.5.1	<i>Tilbakehold av betaling</i>	34
11.5.2	<i>Dagbot ved forsinkelse</i>	34
11.5.3	<i>Prisavslag</i>	34
11.5.4	<i>Heving</i>	34
11.5.5	<i>Erstatning</i>	35
11.5.6	<i>Erstatningsbegrensning</i>	35
12.	KUNDENS MISLIGHOLD.....	35
12.1	HVA ANSES SOM MISLIGHOLD.....	35
12.2	VARSLINGSPLIKT	35
12.3	BEGRENSNING I LEVERANDØRENS TILBAKEHOLDSRETT	35
12.4	HEVING	36
12.5	ERSTATNING.....	36
13.	KRENKELSE AV ANDRES IMMATERIELLE RETTIGHETER (RETTSMANGEL)	36
13.1	PARTENES RISIKO OG ANSVAR FOR RETTSMANGEL	36
13.2	KRAV FRA TREDJEPART	36
13.3	HEVING	36
13.4	ERSTATNING AV TAP SOM FØLGE AV RETTSMANGEL.....	37
14.	HEVINGSOPPGJØR.....	37
15.	ØVRIGE BESTEMMELSER	37
15.1	RISIKO.....	37
15.2	FORSIKRINGER	37
15.3	OVERDRAGELSE AV RETTIGHETER OG PLIKTER.....	38
15.4	KONKURS, AKKORD ELLER LIGNENDE	38
15.5	AKTSOMHET VED EKSPORT	38
15.6	FORCE MAJEURE	38
16.	TVISTER.....	39
16.1	RETTSVALG	39
16.2	FORHANDLINGER.....	39
16.3	UAVHENGIG EKSPERT	39
16.4	MEKLING.....	39
16.5	FELLESREGLER FOR UAVHENGIG EKSPERT OG MEKLING	40
16.6	DOMSTOLS- ELLER VOLDGIFTSBEHANDLING.....	40

1. ALMINNELIGE BESTEMMELSER

1.1 AVTALENS OMFANG

Avtalen har som formål å regulere Leverandørens og Kundens plikter i forbindelse med et utviklingsprosjekt der Leverandøren påtar seg å gjennomføre hele eller vesentlige deler av spesifiseringen og utviklingen av et programvaresystem ("programvaren").

Avtalen gjelder levering av programvare som er spesielt utviklet/tilpasset for Kunden, samt levering av øvrige tjenester og ytelser som står i forbindelse med dette ("leveransen").

Kunden har på bakgrunn av sine formål og behov fremstilt sine krav i bilag 1 (Kundens kravspesifikasjon), og beskrevet sin tekniske plattform i bilag 3. Leverandøren har beskrevet sin løsning i forhold til Kundens kravspesifikasjon og Leverandørens forutsetninger for leveransen i bilag 2 (Leverandørens løsningsspesifikasjon). Dersom oppgradering av Kundens tekniske plattform er nødvendig for Kundens utnyttelse av leveransen, skal Leverandøren påpeke dette i bilag 2. Hvis det etter Leverandørens mening er åpenbare feil, mangler eller uklarheter i Kundens kravspesifikasjon skal Leverandøren påpeke dette i bilag 2.

Omfanget og gjennomføringen av leveransen er nærmere beskrevet i de bilagene som nedenfor er inkludert i avtalen.

Med avtalen menes denne generelle avtaleteksten med bilag.

Gjennomføringen av denne avtalen omfatter tre faser:

- Utarbeidelse og godkjenning av detaljspesifikasjon (spesifiseringsfasen)
- Utvikling og installasjon av programvaren (utviklingsfasen)
- Akseptanse, idriftsettelse og levering (leveringsfasen)

1.2 BILAG TIL AVTALEN

Alle rubrikker skal være krysset av (Ja eller Nei)	Ja	Nei
Bilag 1: Kundens kravspesifikasjon	X	
Bilag 2: Leverandørens løsningsspesifikasjon	X	
Bilag 3: Kundens tekniske plattform	X	
Bilag 4: Prosjekt- og fremdriftsplan	X	
Bilag 5: Testing og godkjenning	X	
Bilag 6: Administrative bestemmelser	X	
Bilag 7: Samlet pris og prisbestemmelser	X	
Bilag 8: Endringer i den generelle avtaleteksten	X	
Bilag 9: Endringer av leveransen etter avtaleinngåelsen	X	
Andre bilag:	X	

1.3 TOLKING - RANGORDNING

Endringer til den generelle avtaleteksten skal samles i bilag 8, med mindre den generelle avtaleteksten henviser slike endringer til et annet bilag.

Ved motstrid skal følgende tolkingsprinsipper legges til grunn:

1. Den generelle avtaleteksten går foran bilagene.
2. Bilag 1 går foran de øvrige bilagene.
3. I den utstrekning det fremgår klart og utvetydig hvilket punkt eller hvilke punkter som er endret, erstattet eller gjort tillegg til, skal følgende motstridprinsipper gjelde:
  - a) Bilag 2 går foran bilag 1.
  - b) Bilag 8 går foran den generelle avtaleteksten.
  - c) Hvis den generelle avtaleteksten henviser endringer til et annet bilag enn bilag 8, går slike endringer foran den generelle avtaleteksten.
  - d) Bilag 9 går foran de øvrige bilagene.

1.4 ENDRINGER AV LEVERANSEN ETTER AVTALEINNGÅELEN

Endringer av leveransen etter avtaleinngåelsen skal følge prosedyrene i kapittel 3.

1.5 RETT TIL AVTALE OM VEDLIKEHOLD OG BRUKERSTØTTE

Kunden har rett til å inngå avtale om vedlikehold og service med Leverandøren, eller med tredjepart som etter nærmere avtale kan utføre dette på Leverandørens vegne. Dersom partene ikke avtaler annet, skal slik avtale inngås på grunnlag av en av Statens standardavtaler om vedlikehold og service av utstyr og programmer.

Avtale om vedlikehold og service bør inngås samtidig med denne avtalen. Hvis slik avtale ikke inngås samtidig med denne avtalen, har Leverandøren plikt til i 2 (to) år fra utløpet av godkjenningsperioden å inngå slik avtale når Kunden ønsker det. Kunden har i så fall rett til å kreve ytelser og prismessige betingelser som ikke er dårligere enn Leverandørens alminnelige betingelser (f. eks listepriiser) på tidspunktet for inngåelse av vedlikeholdsavtalen. I denne perioden er Leverandøren forpliktet til å opprettholde tilgang på nødvendig kompetanse på ytelser som er levert etter denne avtalen.

1.6 PARTENES REPRESENTANTER

Hver av partene skal ved inngåelsen av denne avtalen oppnevne en representant som er bemyndiget til å opptre på vegne av partene i alle saker som angår avtalen. Bemyndiget representant for partene, og prosedyrer og varslingsfrister for eventuell utskiftning av disse, spesifiseres nærmere i bilag 6.

2. GJENNOMFØRING AV LEVERANSEN

2.1 FORBEREDELSE OG ORGANISERING

2.1.1 Prosjekt- og fremdriftsplan

En overordnet prosjekt- og fremdriftsplan for gjennomføring av leveransen skal inngå i bilag 4.

I spesifiseringsfasen, jf punkt 2.2 skal Leverandøren i samarbeid med Kunden utarbeide en detaljert prosjekt- og fremdriftsplan innenfor rammene av den overordnede planen i bilag 4. Den detaljerte prosjekt- og fremdriftsplanen skal definere aktiviteter under milepælene i den overordnede planen og beskrive omfanget av Kundens bidrag i prosjektet med ressurs- og tidsestimater. Et regime for dokumentasjon og håndtering av avvik og godkjenning av endringer skal etableres parallelt med at planen utarbeides og senest foreligge når planen iverksettes. Planen med tilhørende rutiner for å håndtere avvik og endringer skal godkjennes av Kunden. Dette endrer ikke Leverandørens ansvar for gjennomføringen av leveransen.

Leverandøren har ansvar for å holde planen oppdatert hvis det skjer endringer. Oppdatert versjon av planen skal være tilgjengelig til enhver tid både for Kunde og Leverandør.

I tillegg skal Leverandøren, i samarbeid med Kunden, utarbeide en detaljert prosjektplan for gjennomføring av konverteringsprosjektet dersom dette inngår som en del av leveransen.

2.1.2 Prosjektorganisering

Prosjektorganisering, mandat, definisjon av roller, ansvar og myndighet, styringsdokumenter, rapportering, møter og møtefrekvens er beskrevet i bilag 6.

Det skal etableres en felles styringsgruppe i forbindelse med gjennomføring av avtalen. Styringsgruppens sammensetning og mandat er nærmere beskrevet i bilag 6. Kundens representant, jf. punkt 1.6, fungerer som leder for styringsgruppen dersom ikke annet er avtalt i bilag 6. Kunden skal føre referat fra møtene i styringsgruppen.

Kunden og Leverandøren skal i tillegg ha en prosjektleder hver som angis i bilag 6. Leverandørens utskiftning av prosjektleder skal godkjennes av Kunden. Godkjennelse kan ikke nektes uten saklig grunn.

Prosjektlederne er ansvarlige for den daglige oppfølgingen av eget personale og er ansvarlige for å planlegge og følge opp egne forpliktelser. Prosjektlederen hos Leverandøren skal ved behov sørge for å innkalle til møter i Styringsgruppen. Nærmere rutiner for møter avtales i bilag 6.

2.1.3 Prosjektdokumentasjon

Leverandøren skal utarbeide og løpende ajourholde den prosjektdokumentasjonen som er spesifisert i bilag 6. Prosjektdokumentasjonen skal løpende gi oversikt over fremdriften i prosjektet og i tillegg beskrive eventuelle avvik og endrede forutsetninger i forhold til avtalte fremdriftsplaner, kontraktpris og betingelser for øvrig. Avvik og eventuelle avtalte endringer og tillegg skal løpende registreres og følges opp i samsvar med de rutinene som er beskrevet i bilag 6, jf. også kapittel 3.

Leverandøren skal oversende til Kunden statusrapporter for prosjektet i samsvar med rutinene avtalt i bilag 6.

2.1.4 Kvalitetssikring – revisjon

Leverandøren er forpliktet til å etablere og vedlikeholde en kvalitetsplan basert på et dokumenterte arbeids- og kvalitetssikringsmetoder i henhold til beskrivelsen i bilag 6.

Kunden, eller den han bemyndiger, skal, for egen regning, ha rett til å foreta kvalitetsrevisjoner og gjennomgang av utviklingsarbeidet. Nærmere prosedyrer og varslingsregler kan fremgå av bilag 6.

2.2 DETALJSPESIFISERING (SPESIFISERINGSFASEN)

2.2.1 Utarbeidelse av detaljspesifikasjon

I spesifiseringsfasen skal Leverandøren utarbeide en detaljspesifikasjon for programvaren. Detaljspesifikasjonen skal inneholde en nærmere detaljering og/eller presisering av programvaren innenfor rammene av bilag 1 og bilag 2.

Detaljspesifikasjonen skal danne utgangspunkt for den tilpasningen og utviklingen som skal gjennomføres i utviklingsfasen, jf punkt 2.3. Arbeidet skal gjennomføres i nært samarbeid med Kunden, og i henhold til rutiner og retningslinjer avtalt i bilag 4. Hvilke deler av krav- og løsningsspesifikasjonen som erstattes, skal fremgå av detaljspesifikasjonen, jf. også punkt 1.3.

Detaljspesifikasjonen skal minimum inneholde en overordnet beskrivelse av programvaren (overordnet spesifisering), en detaljert beskrivelse av funksjonaliteten i programvaren (funksjonell spesifisering) og beskrivelse av tekniske løsninger (detaljert teknisk spesifisering).

Kunden skal, i forbindelse med utarbeidelse av detaljspesifikasjon, med støtte fra Leverandøren utarbeide forslag til akseptansetestplan (inkl. akseptanseprosedyrer og detaljerte akseptansekriterier), jf. punkt 2.5.1.

2.2.2 Levering og godkjenning av detaljspesifikasjon

Endelig detaljspesifikasjon jf. punkt 2.2.1 og en fullstendig prosjektplan for utviklingsfasen og leveringsfasen jf. punkt 2.1.1, skal være overlevert Kunden, og godkjent i henhold til andre avsnitt nedenfor innen de fristene som er fastsatt i bilag 4.

Leverandøren skal innen den tidsfristen som er angitt i bilag 4, fremlegge for Kundens godkjenning en endelig versjon av overordnet og funksjonell spesifisering samt de delene av detaljert teknisk spesifisering som gjelder skjermbilde-layout og rapport-layout, og beskrivelse av grensesnitt mot annen programvare, jf. punkt 2.3.2.

Kunden skal innen 10 (ti) virkedager etter overlevering i henhold til forrige avsnitt, vurdere dokumentene og gi Leverandøren skriftlig tilbakemelding på om dokumentene godkjennes. Med virkedager menes de dagene som ikke er lørdager, søndager og offentlige høytids- og helligdager, og heller ikke jule- og nyttårsaften. Dersom dokumentene etter Kundens mening ikke er i henhold til det avtalte, skal Kunden skriftlig spesifisere hvilke forhold som kreves endret, og meddele Leverandøren dette skriftlig. Leverandøren skal foreta oppretting i samsvar med avtalen, og på nytt fremlegge dokumentene for Kunden. Kunden skal så ta stilling til dokumentene innen 10 (ti) virkedager.

Andre frister kan avtales i bilag 4.

2.3 UTVIKLING OG INSTALLASJON (UTVIKLINGSFASEN)

2.3.1 Utvikling av programvaren

Leverandøren skal utvikle den programvaren som er beskrevet i detaljspesifikasjonen, jf. punkt 2.2. Programvaren skal tilfredsstillende Kundens krav, slik dette er beskrevet i bilag 1 og 2. Leverandøren har i denne forbindelse ansvaret for å utføre design, utvikling og egen testing av programvaren i samsvar med den detaljerte prosjektplanen, jf. bilag 4.

2.3.2 Samvirke med utstyr og annen programvare

Programvaren skal kunne kjøres på den tekniske plattformen som er spesifisert i bilag 3, med eventuelle oppgraderinger som angitt i bilag 2.

Leverandøren er ansvarlig for integrasjon av programvaren med annen programvare i samsvar med de kravene som fremgår av bilag 1 og 2.

2.3.3 Utviklingsverktøy – utviklingsmetode

Utviklingen av programvaren forutsettes gjennomført ved hjelp av de utviklingsmetodene, utviklingsverktøyet og i det utviklingsmiljøet som er beskrevet i bilag 2. Den part som stiller prosjektlokaler og utviklingsmiljø til disposisjon for leveransen har ansvaret for å etablere og vedlikeholde dette utviklingsmiljøet.

Dersom Kunden har spesielle krav til utviklingsmiljøet eller metode, fremgår dette av bilag 1.

2.3.4 Kvalitetssikring

Leverandøren skal på forsvarlig måte kvalitetssikre og teste det som utvikles i henhold til kvalitetsplanen, jf. punkt 2.1.4.

2.3.5 Utarbeidelse av dokumentasjon

Leverandøren skal parallelt med utviklingen av programvaren, utarbeide den dokumentasjon som er beskrevet i bilag 1 og 2. Hvis ikke annet er avtalt skal det minimum leveres følgende dokumentasjon:

1. Teknisk dokumentasjon

- Systemdokumentasjon med detaljert beskrivelse av systemet og dets virkemåte
- Driftsdokumentasjon med råd om hvordan driftsrutiner bør utarbeides, hva det bør tas sikkerhetskopi av og hvor ofte, hvilke parametere det er fornuftig å overvåke mv.
- Installasjonsveiledning med råd om valg av oppsett mv.

2. Brukerdokumentasjon

- Beskrivelse av funksjonaliteten i systemet
- Beskrivelser beregnet på superbruker/systemansvarlig i brukerorganisasjonen som viser sammenhengene mellom ulike deler av systemet, avansert brukerfunksjonalitet mv.

Dokumentasjonen skal være på norsk. Med mindre ikke annet fremgår av bilag 3, leveres dokumentasjonen i 1 (ett) eksemplar på papir, samt i maskinlesbar form på det medium og i det format som er beskrevet i bilag 1 og/eller 2.

Dokumentasjonen, herunder installasjonsinstruksen, skal leveres innen den frist som er angitt i bilag 4. Fremgår ikke annet der, skal dokumentasjonen leveres senest når Kundens akseptansetest starter, slik at dokumentasjonen kan testes samtidig med systemet.

2.3.6 Opplæring

Avtalt opplæring av Kundens ansatte skal utføres profesjonelt og med god faglig og pedagogisk standard, i henhold til de krav som fremgår av bilag 1 og 2, og den tidsplanen som følger av bilag 4. Opplæringen skal være tilpasset de enkelte brukergruppernes behov, eksempelvis for sluttbrukere, superbrukere, systemadministratorer, driftspersonell og lignende.

Dersom ikke annet fremkommer av bilag 2, skal opplæringen gjennomføres i Leverandørens lokaler. Leverandøren skal senest 1 (en) uke før opplæring påbegynnes levere Kunden nødvendig kursdokumentasjon for de ulike målgruppene (brukere, systempersonell, driftspersonell).

2.4 INSTALLASJONSFORBEREDELSE

Kunden er ansvarlig for at nødvendige installasjonsforberedelser i henhold til Leverandørens installasjonsinstruks er utført og at kravene til teknisk plattform som fremgår av bilag 2 og 3 er oppfylt innen den frist som er avtalt i bilag 4.

Dersom installasjonsforberedelsene forsinkes som følge av feil eller mangler ved Leverandørens installasjonsinstruks eller veiledning, Leverandørens manglende oppfølging av sin opplysningsplikt eller mangel på annen avtalt oppfølging ved utføringen av arbeidet, er dette ikke Kundens ansvar.

Når programvaren er klar for installasjon, skal Leverandøren foreta en avsluttende inspeksjon og godkjenning av Kundens tekniske plattform, med mindre partene har avtalt i bilag 4 at dette ikke er relevant. Feil og mangler som påvises ved inspeksjonen, skal Kunden rette innen avtalt starttidspunkt for installasjonen, jf. bilag 4.

Etter at Leverandøren har inspisert og skriftlig godkjent plattformen, kan Leverandøren ikke kreve dekket eventuelle merutgifter Leverandøren blir påført som følge av eventuell forsinkelse av leveransen på grunn av feil og mangler ved den tekniske plattformen som Leverandøren burde ha oppdaget ved forsvarlig inspeksjon.

2.4.1 Installasjon - Installasjonsdag

Forut for installasjon skal Leverandøren ha gjennomført de modul-, system- og integrasjonstestene som er nødvendig for å verifisere at programvaren fungerer i henhold til de avtalte kravene. Nærmere spesifikasjon av Leverandørens testing følger av bilag 5.

I forbindelse med installasjonen skal Leverandøren gjennomføre en installasjonstest i samsvar med bilag 5. Installasjonen skal påbegynnes og være avsluttet innen de fristene som er angitt i bilag 4.

Leverandøren skal gi skriftlig melding til Kunden om at installasjonen og installasjonstesten er gjennomført og at programvaren er klar for akseptansetest innen den fristen som fremgår av bilag 4.

Dersom det er åpenbart at installasjonen er så mangelfull at den ikke tilfredsstiller kravene etter avtalen, kan Kunden bestride meldingen innen fem (5) virkedager og installasjonsdag anses ikke som inntruffet. Tilsvarende prosedyre gjelder for eventuelle nye meldinger om installasjon.

Første virkedag etter at slik melding er mottatt av Kunden anses som installasjonsdag.

Dersom avtalt installasjonsdag ikke kan overholdes, gjelder kapittel 11, med bl.a. varslingsplikt.

2.4.2 Konvertering

Leverandøren skal gjennomføre konvertering av Kundens data slik som beskrevet i bilag 1 og/eller 2.

Konvertering av data fra de systemene som er angitt i bilag 1 og/eller 2 til programvaren, skal ivaretas gjennom et eget prosjekt (konverteringsprosjektet). Detaljert plan for dette prosjektet skal utarbeides i samsvar med bilag 4, jf også punkt 2.1.1.

Det er en forutsetning at Kunden har foretatt nødvendig avstemming og rydding av egne databaser for å sikre at datakvaliteten i Kundens eksisterende systemer er tilstrekkelig for konvertering til programvaren. Dersom det skal utvikles separate konverteringsprogrammer for uttrekk eller innlesning av data, er dette angitt i bilag 1 og/eller 2. Løsningsspesifikasjon for slike konverteringsprogrammer er inkludert i bilag 2.

En detaljspesifikasjon for konverteringsprogrammene, og en detaljert prosjektplan for konverteringen, skal utarbeides, overleveres og godkjennes i forbindelse med spesifiseringsfasen slik som beskrevet i punkt 2.2 ovenfor.

Godkjenning av konverteringen skal skje i henhold til bestemmelsene i bilag 5, og innen de fristene som er angitt i bilag 4.

2.5 KUNDENS AKSEPTANSETEST

2.5.1 Plan for Kundens akseptansetest

Kunden skal i samarbeid med Leverandøren utarbeide og ha ansvar for en plan for Kundens akseptansetest med testprosedyrer som godtgjør at levert utstyr/og eller programmer tilfredsstillende avtalte krav (akseptansetestplanen), som grunnlag for Kundens gjennomføring av sin helhetlige undersøkelse i akseptansetesten.

Leverandøren skal innen den frist som er angitt i bilag 4, på bakgrunn av de krav som er stilt til leveransen, utarbeide grunnlagsmateriale til akseptansetestplanen. Grunnlagsmaterialet skal inkludere akseptanseprosedyrer og akseptansekriterier, som muliggjør Kundens videre arbeid med akseptansetestplanen.

Akseptansetestplanen skal beskrive hvordan Kundens akseptansetest skal gjennomføres, og inneholde detaljerte beskrivelser av hvilke tester som skal gjennomføres, samt kriterier for aksept.

Kunden skal forelegge akseptansetestplanen for Leverandøren til uttalelse senest 30 (tretti) virkedager før akseptansetesten skal starte. Leverandøren skal vurdere akseptansetestplanen og gi skriftlig tilbakemelding på om den anses dekkende for å oppnå tilfredsstillende testing av løsningen. Hvis Leverandøren anser at akseptansetestplanen ikke er dekkende skal han gi Kunden skriftlig tilbakemelding om hva som bør rettes for at den skal kunne anses dekkende. Leverandørens tilbakemelding skal foreligge senest 10 (ti) virkedager etter at testplanen er mottatt av Leverandøren.

Andre frister kan avtales i bilag 4.

2.5.2 Definisjon av feilnivåer

K Kundens akseptansetest skal, hvis ikke annet avtales, ta utgangspunkt i følgende definisjon av feil:

Nivå	Kategori	Beskrivelse
A	Kritisk feil	- Feil som medfører at systemet stopper, at data går tapt eller at andre funksjoner som er kritiske for Kunden ikke er levert eller ikke virker som avtalt. - Dokumentasjonen er ufullstendig eller misvisende og dette medfører at Kunden ikke kan bruke systemet eller vesentlige deler av det.
B	Alvorlig feil	- Feil som fører til at funksjoner som er viktige for Kunden ikke virker som beskrevet i avtalen og som det er tids- og ressurskrevende å omgå. - Dokumentasjonen er ufullstendig eller misvisende og dette medfører at Kunden ikke kan benytte funksjoner som er viktige for Kunden.
C	Mindre alvorlig feil	- Feil som fører til at enkeltfunksjoner ikke virker som avtalt, men som Kunden relativt lett kan omgå. - Dokumentasjonen er mangelfull, upresis eller kan lett misforstås.

2.5.3 Akseptansetestens omfang

Kundens akseptansetest skal omfatte programvare og/eller utstyr som inngår i leveransen. Er ikke annet avtalt i bilag 5, skal Kundens akseptansetest omfatte følgende tester:

- a) funksjonstest
- b) robusthetstest
- c) integrasjonstest
- d) kapasitets- og svartidstest
- e) gjennomgang av all dokumentasjon
- f) installasjonstest
- g) test av driftsprosedyrer, herunder sikkerhetskopiering

2.5.4 Gjennomføring av Kundens akseptansetest

Akseptansetesten skal gjennomføres etter installasjonsdag, og skal for øvrig påbegynnes og avsluttes i henhold til de fristene som fremgår av bilag 4.

Kundens akseptansetest skal gjennomføres slik som beskrevet i bilag 5, og i henhold til akseptansetestplanen, jf. punkt 2.5.1.

Kunden skal føre protokoll for hele testen som viser hvilke tester som er utført, og for hvert enkelt testområde

- a) når testen ble utført
- b) hvem som utførte testen
- c) resultat av testen

Alle feil som meldes under Kundens akseptansetest skal om mulig være dokumentert, slik at de kan reproduseres. Alle feil som meldes skal være kategorisert som A-, B- eller C-feil av Kunden, jf. pkt 2.5.2.

Kunden er forpliktet til å holde fremdriftsplanen for testen. Kunden skal melde feil til Leverandøren fortløpende og Leverandøren skal utbedre feilene uten ugrunnet opphold. Hvis Kunden blir hindret i sin gjennomføring av testen fordi Leverandøren ikke holder avtalt fremdrift ved utbedring av feil, skal Kunden stoppe testen til Leverandøren har foretatt nødvendige rettinger. Den tiden testen har vært stoppet, skal legges til perioden for Kundens akseptansetest.

Inntreffer det under testen feil eller andre problemer som medfører at videre testing er formålsløst, skal testen avbrytes og påbegynnes fra starten av når forholdet er utbedret.

Leverandøren skal dokumentere sitt system for versjonskontroll. Kunden kan likevel velge å reteste tidligere rettede feil ved mottakelse av hver nye versjon. Hvis Leverandøren leverer versjoner hvor tidligere utbedrede feil ikke er rettet, skal Kundens akseptansetest stoppes til Leverandøren har foretatt nødvendige rettinger. Den tiden testen har vært stoppet, skal legges til testperioden.

Inntreffer det under testen feil eller andre problemer relatert til testen som medfører at videre testing er formålsløst, skal testen avbrytes og påbegynnes fra starten av når forholdet er utbedret.

Protokollen for testen skal underskrives av begge parter representanter, som beholder hvert sitt underskrevne eksemplar.

2.5.5 Godkjenning av Kundens akseptansetest

Hvis Kunden godkjenner akseptansetesten, må Kunden gi Leverandøren skriftlig melding om dette uten ugrunnet opphold. Slik melding kan gis i protokollen. Testen anses under enhver omstendighet som godkjent hvis ikke Kunden innen 10 (ti) virkedager etter at testen skal være avsluttet i henhold til akseptansetestplanen, medregnet eventuelle tillegg grunnet forhold som beskrevet i punkt 2.5.4, skriftlig har meddelt Leverandøren at den ikke er godkjent. Akseptansetesten anses også som godkjent dersom Kunden velger å sette løsningen i drift før testen er godkjent av Kunden.

Kunden kan ikke nekte å godkjenne testen på grunn av forhold som er uvesentlige for Kundens bruk av leveransen. A- og B-feil anses hver for seg som vesentlige, med unntak av B-feil som ikke er vesentlige for Kundens mulighet til å sette programvaren i drift og påbegynne godkjenningsperioden. C-feil anses som uvesentlige, hvis ikke flere C-feil samlet sett medfører at godkjenning vil være klart urimelig. Feil som kun har oppstått en gang, og som ikke har latt seg gjenskape i akseptansetestperioden, anses ikke som feil i forhold til godkjenning av testen. Kunden kan sette som vilkår for å godkjenne testen at det foreligger en realistisk tidsplan for snarest mulig utbedring av alle feil.

Hvis Kunden ikke godkjenner testen, skal det begrunnes skriftlig. Kundens anførsel i protokollen anses som tilstrekkelig skriftlig begrunnelse, forutsatt at det klart er angitt at testen underkjennes. Hvis Leverandøren gjør gjeldende at nektelsen er urettmessig, herunder at Leverandøren er uenig i kategoriseringen av feil, må det gis skriftlig melding om dette og senest innen 5 (fem) virkedager. Hvis Kunden fremdeles ikke godkjenner testen, skal tvisten løses etter kapittel 16.

Hvis Leverandøren ikke bestrider Kundens nektelse, skal Leverandøren innen 5 (fem) virkedager sende Kunden en tidsplan for utbedring av feilene ved leveransen. Leverandøren skal gi Kunden skriftlig melding når utbedringen er gjort. Utbedringer anses ikke utført før de er forsvarlig testet av Leverandøren. Tester skal omfatte alle deler av leveransen som kan være påvirket av feilene.

Kunden skal så snart Leverandøren har meldt at feilene er utbedret og testet, fortsette sin akseptansetest. Kunden har krav på rimelig tilleggstid til å utføre slik testing.

Godkjenningsperioden kan først begynne når akseptansetesten er godkjent.

Kundens godkjenning av akseptansetesten er ikke til hinder for at Kunden senere kan kreve utbedret feil og mangler som Kunden ikke oppdaget under testen, eller feil som ikke er rettet av Leverandøren i akseptansetestperioden.

2.5.6 Idriftsettelse

Programvaren skal settes i ordinær drift etter at Kundens akseptansetest er vellykket gjennomført og godkjent, og innen den fristen som er angitt i bilag 4.

Partenes plikter i forbindelse med idriftsettelse er spesifisert i bilag 4.

2.6 GODKJENNINGSPERIODE OG LEVERINGS DAG

2.6.1 Varighet

Fra og med den dagen leveransen er satt i ordinær drift løper en godkjenningsperiode på 3 (tre) måneder, med mindre annen varighet er avtalt i bilag 5.

Hvis oppstart av ordinær drift blir forsinket som følge av Kundens forhold løper godkjenningsperioden likevel fra avtalt tidspunkt, med mindre Kunden anmoder om endring av fremdriftsplanen i henhold til kapittel 3.

2.6.2 Kundens undersøkelsesplikt

Kunden skal i løpet av godkjenningsperioden gjennomføre en undersøkelse av om leveransen er i samsvar med det som er avtalt.

Kundens undersøkelse i godkjenningsperioden skal gjennomføres med utgangspunkt i de ordinære, daglige drifts- og arbeidsoppgavene. En nærmere spesifisering av innholdet i godkjenningsperioden med konkret angivelse av de undersøkelsene som Kunden skal gjennomføre, er angitt i bilag 5.

2.6.3 Håndtering av feil

I godkjenningsperioden skal Kunden fortløpende gi Leverandøren skriftlig melding om eventuelle feil, med beskrivelse av feilene etter prosedyrer som eventuelt er avtalt i bilag 5.

Hvis ikke annet er avtalt i bilag 5 skal eventuelle feil være utbedret senest innen utgangen av godkjenningsperioden.

Hvis Kunden finner, og skriftlig påberoper seg A-feil, anses grunnlaget for videre undersøkelse i godkjenningsperioden umuliggjort. Godkjenningsperioden skal anses stoppet fra den dagen Kunden sender melding, og starter ikke igjen før Leverandøren har utbedret feilene etter reglene i punkt 2.5.4. Tilsvarende gjelder for B-feil som alene eller sammen gjør videre undersøkelse umulig eller svært vanskelig eller som i vesentlig grad reduserer verdien av undersøkelsen for Kunden så lenge feilen(e) består.

Leverandøren skal så raskt som mulig utbedre feilene og teste feilrettingen slik det fremgår av punkt 2.5.4, fjerde ledd.

2.6.4 Endelig godkjenning – Leveringsdag

Kunden skal før utløpet av godkjenningsperioden sende Leverandøren en skriftlig melding om resultatet av undersøkelsen, og om leveransen anses å være i samsvar med det avtalte og dermed kan godkjennes, eller ikke. Er slik melding ikke sendt innen utløpet av godkjenningsperioden anses leveransen likevel som godkjent (ved passivitet).

Kunden kan ikke nekte å godkjenne leveransen på grunn av forhold som er uvesentlige for Kundens bruk av leveransen. A- og B-feil anses hver for seg som vesentlige. C-feil anses som uvesentlige, hvis ikke flere C-feil samlet sett medfører at godkjennelse vil være klart urimelig. Kunden kan sette som vilkår for godkjenning av leveransen at det foreligger en realistisk tidsplan for snarest mulig utbedring av alle feil.

Hvis Kunden ikke godkjenner at leveransen er i samsvar med det avtalte, skal det begrunnes skriftlig. Hvis Leverandøren gjør gjeldende at nektelsen er urettmessig, herunder at Leverandøren er uenig i kategoriseringen av feil, må det gis skriftlig melding om dette og senest innen 5 (fem) virkedager fra mottak av Kundens melding om nektelse. Hvis Kunden fremdeles ikke godkjenner leveransen, skal tvisten løses etter kapittel 16.

Hvis Leverandøren ikke bestrider Kundens nektelse, skal Leverandøren innen 5 (fem) virkedager lage en tidsplan som sendes Kunden, for utbedring av feilene ved leveransen. Leverandøren skal gi Kunden skriftlig melding når utbedringen er gjort. Utbedringer anses ikke utført før de er forsvarlig testet av Leverandøren. Tester skal omfatte alle deler av leveransen som kan være påvirket av feilene.

Kunden skal så snart Leverandøren har meldt at feilene er utbedret, fortsette sin undersøkelse av det utbedrede gjennom den bruksmessige testen i godkjenningsperioden.

Hvis leveransen ikke godkjennes skal godkjenningsperioden utvides til vilkårene for godkjenning er oppfylt.

Første virkedag etter at leveransen er eller anses godkjent, er leveringsdag.

Fra leveringsdagen har Kunden garanti som bestemt i kapittel 4.

Kundens godkjennelse er ikke til hinder for at Kunden senere kan kreve utbedret feil og mangler som Kunden ikke oppdaget i godkjenningsperioden, eller feil som ikke er rettet av Leverandøren i godkjenningsperioden. Leverandørens eventuelle krav på dekning av ekstra utgifter er regulert i punkt 4.3.

2.7 AVBESTILLING – MIDLERTIDIG STANSING

2.7.1 Avbestilling i forbindelse med spesifiseringsfasen

Kunden kan før utløpet av spesifiseringsfasen som angitt i punkt 2.2, helt eller delvis avbestille leveransen under denne avtalen. Slik avbestilling skal skje skriftlig og må være mottatt av Leverandøren senest innen 10 (ti) virkedager etter utløpet av spesifiseringsfasen.

Ved slik avbestilling skal Kunden betale det beløp som er fastsatt i bilag 7 for avbestilling i denne fasen, eller hvis slikt beløp ikke er fastsatt: det beløp som Leverandøren har til gode for den del av leveransen som allerede er gjennomført

Leverandørens nødvendige og dokumenterte direkte kostnader knyttet til omdisponering av personell

Andre dokumenterte direkte kostnader som Leverandøren påføres som følge av avbestillingen, herunder utlegg og kostnader som Leverandøren har pådratt seg før avbestillingen ble mottatt, og som Leverandøren ikke kan nyttiggjøre seg i andre sammenhenger.

2.7.2 Avbestilling etter spesifiseringsfasen

Etter spesifiseringsfasen som angitt i punkt 2.2 kan Kunden helt eller delvis avbestille leveransen under denne avtalen med 1 (en) måneds skriftlig varsel.

Ved slik avbestilling skal Kunden betale:

- a) det beløp som Leverandøren har til gode for den del av leveransen som allerede er gjennomført
- b) Leverandørens nødvendige og dokumenterte direkte kostnader knyttet til omdisponering av personell
- c) Andre dokumenterte direkte kostnader som Leverandøren påføres som følge av avbestillingen, herunder utlegg og kostnader som Leverandøren har pådratt seg før avbestillingen ble mottatt, og som Leverandøren ikke kan nyttiggjøre seg i andre sammenhenger.

I tillegg skal Kunden betale et avbestillingsgebyr som er lik det minste av:

- 4 (fire) prosent av kontraktsprisen eller
- 6 (seks) prosent av den del av kontraktsprisen som ikke er betalt på avbestillingstidspunktet og heller ikke er betalt i henhold til punkt a) ovenfor.

Annet avbestillingsgebyr kan avtales mellom partene i bilag 7.

Ved delvis avbestilling skal avbestillingsgebyret beregnes på grunnlag av det avbestiltes andel av kontraktsprisen.

2.7.3 Midlertidig stansing av leveransen

Kunden kan med skriftlig varsel til Leverandøren kreve at gjennomføringen av leveransen stanses midlertidig.

I varslet skal Kunden angi fra hvilket tidspunkt (milepæl) leveransen skal stanses og fra hvilken dato leveransen er planlagt gjenopptatt.

Leverandøren skal umiddelbart og senest innen 5 (fem) virkedager etter at varsel er mottatt oversende til Kunden en oversikt over hvilke funksjoner og aktiviteter som må opprettholdes i stansperioden.

Leveransen skal gjenopptas etter skriftlig varsel fra Kunden.

Kunden skal erstatte Leverandørens dokumenterte kostnader knyttet til omdisponering av personell hos Leverandøren og hans underleverandører, og andre direkte kostnader som Leverandøren påføres som en følge av stansingen. Dersom Kunden krever at personell som deltok i leveransen før stansingen skal gjenoppta arbeidet og slutføre leveransen, plikter Kunden å erstatte Leverandørens dokumenterte lønnskostnader for slikt personell, men kun i den utstrekning det ikke har vært mulig for Leverandøren å bruke resursene til annet inntektsbringende arbeid i den perioden leveransen har vært stanset. Et slikt krav fra Kunden må senest fremsettes samtidig med varslet som angitt i andre avsnitt ovenfor.

Dersom stansingen har konsekvenser for leveransens fremdrift eller kontraktpriis, jf. bilag 4 og bilag 7, skal dette behandles i henhold til bestemmelsene om endringer i kapittel 3.

Dersom leveransen har vært stanset sammenhengende i mer enn 120 (hundreogtjue) kalenderdager, kan Leverandøren med skriftlig varsel til Kunden si opp avtalen. Dersom Kunden ikke innen 14 (fjorten) kalenderdager etter at varslet er mottatt, gir skriftlig melding om at leveransen skal gjenopptas, gjelder bestemmelsene om avbestilling i punkt 2.7.1 og 2.7.2 tilsvarende.

2.7.4 Utlevering av spesifikasjoner mv.

Ved avbestilling i henhold til punkt 2.7.1 og 2.7.2 skal Leverandøren overlevere til Kunden alle spesifikasjoner og annet materiale som er utarbeidet frem til avbestillingstidspunktet. Dette gjelder både skriftlig og elektronisk materiale.

3. ENDRINGER AV LEVERANSEN ETTER AVTALEINNGÅElsen

3.1 RETT TIL ENDRINGER AV AVTALENS INNHOLD (LEVERANSEENDRING)

Kunden har rett til å gi pålegg om endring med hensyn til økning eller reduksjon i omfang, karakter, art, kvalitet eller utførelse av leveransen, samt endring i fremdriftsplanen forutsatt at endringen ligger innenfor hva partene med rimelig grunn kan ha forventet da avtalen ble inngått.

Leverandøren er dog ikke forpliktet til å utføre endringsarbeider som samlet utgjør mer enn 15 (femten) prosent netto tillegg til den opprinnelige kontraktsprisen, med mindre det er snakk om en omtvistet endringsordre etter punkt 3.8.

Dersom Leverandørens samlede vederlag etter fradrag og tillegg reduseres med mer enn 15 (femten) prosent av den opprinnelige kontraktsprisen, skal reduksjonen behandles som delvis avbestilling, jf. punkt 2.7.

3.2 ENDRINGSOVERSLAG

Leverandøren skal senest innen 10 (ti) virkedager fra mottak av skriftlig anmodning om endringen utrede aktuelle risiko- og endringskonsekvenser og gi et prisestimat. Ved anmodning om store endringer, avtaler partene en forlengelse av fristen med det antall dager som er rimelig.

Utredningen skal minimum omfatte følgende punkter:

- a) beskrivelse av endringen
- b) beskrivelse av omfang og tidsforbruk for arbeid som må utføres som en følge av endringen
- c) virkningen på kravspesifikasjon/løsningsspesifikasjon/detaljspesifikasjon
- d) virkningen på krav til Kundens tekniske plattform
- e) virkning på kontraktsprisen med detaljert angivelse av beregningsgrunnlag, jf punkt 3.5.
- f) virkning på fremdriftsplan, jf punkt 3.5.
- g) endrede krav til Kundens medvirkning
- h) endringer i testplaner og testkriterier
- i) betydning for fremtidig vedlikehold av systemet

Dokumenterte kostnader i forbindelse med utarbeidelse av endringsoverslag dekkes av Kunden i henhold til gjeldende priser og betingelser for tilleggsarbeider, jf. bilag 7. Hvis det i bilag 7 er angitt standardpriser for utarbeidelse av endringsoverslag har Leverandøren ikke rett til å få dekket kostnader utover dette med mindre Kunden skriftlig har godkjent et mer omfattende estimat på forhånd.

Dersom utarbeidelsen av endringsoverslag i seg selv krever endringer i fremdriftsplanen, kan Leverandøren kreve justering av planen.

3.3 ENDRINGSORDRE

Hvis Kunden aksepterer Leverandørens utredning og pris, skal Kunden gi Leverandøren beskjed om at han ønsker endringen utført ved å utstede en endringsordre. Endringsordren skal undertegnes av Kunden.

Leverandøren skal deretter innen 10 (ti) virkedager fra Leverandøren mottar undertegnet endringsordre, sørge for at endringsordren blir innarbeidet i avtalen, slik at endringer i spesifikasjoner, fremdriftsplan, teknisk plattform, tester, krav til Kundens medvirkning samt endring av kontraktpriis, fremkommer i avtalen.

Endringene skal fremlegges Kunden for godkjenning.

Betingelsene i avtalen gjelder også for endringsordrer hvis det ikke uttrykkelig er sagt noe annet i endringsordren.

3.4 DOKUMENTASJON AV ENDRINGEN

Endringer av leveransen som angitt i kapittel 3 skal skje skriftlig, og skal undertegnes av bemyndiget representant for partene. Leverandøren skal føre en fortløpende katalog over endringene som utgjør bilag 9, og uten ugrunnet opphold gi Kunden en oppdatert kopi.

3.5 KONSEKVENSER AV ENDRINGSORDRE

Dersom Kunden krever en endring, har Leverandøren rett til å kreve endringer i kontraktspris og fremdriftsplan eller øvrige forhold, jf. punkt 3.2, som er forårsaket av Kundens endringskrav.

Endringer i kontraktsprisen skal beregnes med utgangspunkt i de timeprisene eller andre enhetspriser som fremgår av bilag 7, såfremt endringsarbeidet i det vesentlige er likeartet med arbeidet det er fastsatt timepris eller enhetspris for.

I andre tilfeller enn de nevnt i forrige avsnitt, skal Leverandøren fremsette et tilbud på tillegg eller fradrag for endringene. Tilbudet skal reflektere det generelle prisnivået i denne avtalen.

Dersom det kreves endringer og/eller tillegg som i utgangspunktet ville medført endring i avtalt installasjonsdag eller leveringsdag, skal Leverandøren så langt det er praktisk mulig forsøke å forsere gjennomføringen slik at avtalt installasjonsdag eller leveringsdag likevel kan overholdes. Forsering skal i så fall anses som en endring som skal behandles i henhold til reglene i kapittel 3.

Når Leverandøren mottar endringsordren skal den iverksettes uten ugrunnet opphold. Dette gjelder selv om endringsordrens virkning på kontraktsprisen, fremdriftsplanen eller andre betingelser i avtalen ennå ikke er endelig fastsatt, jf. punkt 3.6.

3.6 TVIST OM KONSEKVENSENE AV EN ENDRING

Dersom partene er enige om at det foreligger en endring, men er uenige om endringens virkning på kontraktsprisen, skal Kunden betale et foreløpig vederlag beregnet etter reglene i punkt 3.5. Dersom det ikke er krevd avgjørelse fra en uavhengig ekspert eller mekler eller reist søksmål for endringsarbeidet innen 6 (seks) måneder etter leveringsdagen eller den dagen varsel om heving eller avbestilling ble mottatt av Leverandøren, skal det utbetalte vederlaget anses som endelig. Leverandøren skal stille sikkerhet for vederlaget frem til det tidspunktet da vederlaget anses endelig fastsatt.

3.7 UENIGHET OM DET FORELIGGER EN ENDRING

Krever Kunden i form av pålegg, spesifikasjoner, eller på annen måte utført et nærmere bestemt arbeid som Leverandøren mener ikke inngår som en del av hans forpliktelser i henhold til avtalen, skal Leverandøren skriftlig kreve at Kunden utferdiger en endringsordre.

Leverandøren skal sammen med krav om endringsordre sende Kunden utredning av aktuelle risiko- og endringskonsekvenser, og gi et prisestimat (endringsoverslag) i henhold til punkt 3.2. Kostnader i forbindelse med utarbeidelse av endringsoverslag dekkes ikke av Kunden dersom det ikke utstedes en endringsordre i henhold til punkt 3.3.

Unnlater Leverandøren å fremsette slikt krav uten ugrunnet opphold, skal arbeidet anses å være en del av Leverandørens forpliktelse i henhold til avtalen, og Leverandøren taper sin rett til å påberope seg arbeidet som grunnlag for fristforlengelse, ekstra vederlag eller erstatning.

3.8 OMTVISTET ENDRINGSORDRE

Dersom Leverandøren har krevd at Kunden utferdiger endringsordre i henhold til punkt 3.7, skal Kunden innen rimelig tid utstede endringsordre i henhold til punkt 3.3, eller skriftlig frafalle kravet.

Dersom Kunden anser at arbeidet er en del av leveransen, skal det uttrykkelig angis at endringsordren er omtvistet (omtvistet endringsordre). Endringsordren skal inneholde en begrunnelse for hvorfor Kunden anser at endringsordren er omtvistet.

Selv om endringsordren er omtvistet, har Leverandøren plikt til å utføre det som er pålagt mot sikkerhetsstillelse fra Kunden. Krav om sikkerhetsstillelse gjelder ikke dersom Kunden er en norsk offentlig virksomhet.

3.9 TVISTELØSNING – OMTVISTET ENDRINGSORDRE

Hvis Leverandøren har mottatt en omtvistet endringsordre, må Leverandøren innen 6 (seks) måneder etter å ha mottatt den omtvistede endringsordren enten kreve en avgjørelse fra en uavhengig ekspert eller mekler, eller reise søksmål eller bringe tvisten inn for voldgift for å få sitt krav endelig avgjort, jf kapittel 16. Gjør ikke Leverandøren det, anses arbeidet å være en del av Leverandørens plikter etter avtalen.

4. GARANTIPERIODE

4.1 GARANTIENS OMFANG

Med mindre annet er avtalt i bilag 8 er garantiperioden for leveransen er 1 (ett) år regnet fra leveringsdagen, jf punkt 2.5.4.

Forutsatt normal, aktsom bruk fra Kundens side, skal Leverandøren i garantiperioden foreta feilretting i programvaren som omfattes av denne avtalen, uten ekstra kostnad for Kunden. Kunden må ha reklamert på forholdet senest innen utløpet av garantiperioden.

4.2 YTELSESnivå

Vedlikeholdstjenester utover garantiytelsene skal spesifiseres og prises i egen avtale, jf. punkt 1.5.

Hvis partene har inngått avtale om vedlikehold og service skal ytelsesnivået i denne avtalen legges til grunn også for garantiytelsene.

Dersom vedlikeholdsavtale ikke er inngått, skal ytelsesnivået i garantiperioden spesifiseres i bilag 1 og/eller 2.

For øvrig skal arbeidet med å avhjelpe feil og mangler påbegynnes og gjennomføres uten ugrunnet opphold etter at Leverandøren har fått melding om feilen eller mangelen.

Hvis Leverandøren velger å rette feil i garantiperioden ved å levere en ny versjon av programvaren, har Leverandøren ikke krav på vederlag for den nye versjonen selv om denne inneholder forbedringer. Leverandøren kan bare feilrette ved levering av ny versjon dersom Kunden kan nyttiggjøre seg denne på Kundens eksisterende tekniske plattform.

4.3 EKSTRA VEDERLAG

Hvis mangler som burde ha vært oppdaget under godkjenningsperioden først påberopes på et senere tidspunkt, kan Leverandøren kreve vederlag for de ekstra utgiftene Leverandøren eventuelt påføres som følge av sen reklamasjon.

Ved feil og mangler som ikke dekkes av garantien, vil Leverandøren yte samme tjeneste som avtalt ovenfor, men da som en fakturerbar tjeneste. Hvis ikke annet er avtalt, legges Leverandørens listepreis for slike tjenester til grunn.

5. LEVERANDØRENS PLIKTER

5.1 LEVERANDØRENS ANSVAR FOR SINE YTELSER

Leverandøren har ansvar for at den samlede leveransen (den helhetlige løsningen) dekker de funksjoner og krav som er spesifisert i avtalen.

Det er Leverandørens ansvar at programvaren er tilpasset den tekniske plattformen som er spesifisert i bilag 2 og 3, jf punkt 1.1, og at leveransen fungerer sammen med øvrig programvare som er spesifisert i bilag 1 og bilag 2.

5.2 KRAV TIL LEVERANDØRENS RESSURSER OG KOMPETANSE

Leverandøren innestår for at leveransen blir gjennomført med tilstrekkelig kvalitative og kvantitative ressurser og kompetanse, ut fra kravene i avtalen. Leverandørens prosjektleder og øvrig nøkkelpersonell er angitt i bilag 6.

Personer som i bilag 6 er spesifisert som nøkkelpersonell skal, innen rammen av Leverandørens styringsrett som arbeidsgiver, ikke kunne skiftes ut uten forutgående godkjenning fra Kunden. Slik godkjenning kan ikke nektes uten saklig grunn. Nøkkelpersonellets reelle deltagelse i utførelsen av Leveransen kan ikke reduseres uten forutgående godkjenning fra Kunden.

Personell som Kunden på saklig grunnlag ikke ønsker å benytte eller ønsker skiftet ut, skal snarest mulig erstattes med annet personell med minst tilsvarende kompetanse.

Utskiftninger av personell skal ikke påvirke prosjektets fremdrift eller påføre Kunden økte kostnader.

5.3 BRUK AV UNDERLEVERANDØR

Leverandørens bruk og utskifting av underleverandør skal godkjennes skriftlig av Kunden. Godkjenning kan ikke nektes uten saklig grunn.

Underleverandør som er godkjent skal angis i bilag 6.

5.4 SAMARBEID MED TREDJEPART

Leverandøren plikter å samarbeide med tredjepart i den utstrekning Kunden finner dette nødvendig for utførelsen av arbeidsoppgavene angitt i denne avtalen. Omfanget av slik bistand, samt eventuelt vederlag, avtales nærmere i bilag 6. Leverandøren plikter i slike tilfeller å ha en uavhengig stilling og opptre i samråd med Kunden.

Leverandøren er imidlertid fritatt for pliktene som er nevnt i dette punktet hvis Leverandøren sannsynliggjør at slikt samarbeid vil innebære en vesentlig ulempe i forhold til Leverandørens eksisterende underleverandører eller øvrige forretningsforbindelser.

5.5 LEVERANDØRENS PLIKTER VED OPPHØR AV AVTALEN

Ved opphør av hele eller deler av avtalen, uansett årsak, skal Leverandøren stille nødvendige tjenester til rådighet slik at utviklingsansvaret kan overføres til ny leverandør uten unødige forsinkelser og merarbeid for Kunden og/eller den nye leverandøren. Herunder plikter Leverandøren å gi den nye leverandøren tilgang til utviklingsrammeverket og alt annet materiale og dokumentasjon som er nødvendig for å videreutvikle programvaren i den utstrekning Kunden har rettigheter til slikt materiale i henhold til Avtalens punkt 10. Leverandøren er også forpliktet til å bistå med kompetanseoverføring til ny leverandør. Hva slags type nøkkelpersonell Leverandøren skal stille til rådighet for utførelse av tjenester som nevnt i dette punkt er angitt i bilag 6.

Kunden plikter å betale vederlag for de ytelser som er nevnt under dette punktet i henhold til Leverandørens timesatser som angitt i bilag 7. Kunden skal likevel ikke betale slikt vederlag dersom avtalens opphør skyldes vesentlig mislighold fra Leverandørens side. Dersom avtalen opphører på grunn av heving som skyldes Kundens vesentlige mislighold, kan Leverandøren kreve forskuddsbetaling for sine ytelser. Det vederlag som skal forskuddsbetales skal beregnes etter reglene i punkt 3.5.

5.6 LØNNS- OG ARBEIDSVILKÅR

For avtaler som omfattes av forskrift 8. februar 2008 nr 112 om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter gjelder følgende:

Leverandøren skal sørge for at ansatte i egen organisasjon og ansatte hos eventuelle underleverandører ikke har dårligere lønns- og arbeidsforhold enn det som følger av landsomfattende tariffavtale eller det som er normalt for vedkommende sted og yrke. Dette gjelder bare for ansatte som direkte medvirker til oppfyllelse av Leverandørens forpliktelser under avtalen.

Alle avtaler Leverandøren inngår og som innebærer utførelse av arbeid under denne avtalen skal inneholde tilsvarende forpliktelser.

Dersom Leverandøren ikke oppfyller denne forpliktelsen, har Kunden rett til å holde tilbake deler av kontraktssummen, tilsvarende ca 2 (to) ganger innsparingen for Leverandøren, inntil det er dokumentert at forholdet er bragt i orden.

Leverandøren skal på forespørsel fra Kunden legge frem dokumentasjon om de lønns- og arbeidsvilkår som blir benyttet. Kunden og Leverandøren kan hver for seg kreve at opplysningene skal legges frem for en uavhengig tredjepart som Kunden har gitt i oppdrag å undersøke om kravene i denne bestemmelsen er oppfylt. Leverandøren kan kreve at tredjeparten skal ha undertegnet en erklæring om at opplysningene ikke vil bli benyttet for andre formål enn å sikre oppfyllelse av Leverandørens forpliktelse etter denne bestemmelsen. Dokumentasjonsplikten gjelder også underleverandører.

Dersom en uavhengig tredjepart kommer til at kravene i denne bestemmelsen ikke er oppfylt, og Leverandøren bestrider dette, kan Kunden kreve at Leverandøren og underleverandører legger frem dokumentasjon for Kunden om de lønns- og arbeidsvilkår som blir benyttet.

6. KUNDENS PLIKTER

6.1 KUNDENS ANSVAR OG MEDVIRKNING

Kunden påtar seg ansvaret for å ha gitt uttrykk for formålet med anskaffelsen og sine krav og behov i bilag 1 på en klar måte, som grunnlag for Leverandørens ytelser. Dersom det er angitt i bilag 2 at Kundens tekniske plattform må oppgraderes, jf punkt 1.1, skal Kunden selv sørge for slik oppgradering, med mindre annet er angitt i bilag 1 og/eller 2.

Kunden skal bidra til å legge forholdene til rette for at Leverandøren skal få utført sine plikter etter denne avtalen.

Kunden skal medvirke til leveransens gjennomføring som spesifisert i bilag 2, i henhold til de frister som er angitt i bilag 4.

6.2 BRUK AV TREDJEPART

Kunden kan fritt engasjere tredjepart til å bistå seg i forbindelse med sine oppgaver under avtalen. Disse angis i bilag 6. Leverandøren skal varsles om Kundens valg av tredjepart og kan motsette seg engasjementet dersom Leverandøren kan påvise at dette medfører vesentlig forretningsmessig ulempe for Leverandøren.

7. PLIKTER SOM GJELDER KUNDE OG LEVERANDØR

7.1 MØTER

Dersom en part finner det nødvendig, kan parten med minst 3 (tre) virkedagers varsel innkalle til møte med den annen part for å drøfte avtaleforholdet og måten avtaleforholdet blir gjennomført på.

Annen frist og rutiner for møtene kan avtales i bilag 6.

7.2 ANSVAR FOR UNDERLEVERANDØR OG TREDJEPART

Dersom Leverandøren engasjerer underleverandør eller Kunden engasjerer tredjepart til å utføre arbeidsoppgaver som følger av denne avtalen, er parten fullt ansvarlig for utførelsen av disse oppgavene på samme måte som om parten selv stod for utførelsen.

7.3 TAUSHETSPLIKT

Informasjon som partene blir kjent med i forbindelse med avtalen og gjennomføringen av avtalen skal behandles konfidensielt, og ikke gjøres tilgjengelig for utenforstående uten samtykke fra den annen part.

Hvis Kunden er en offentlig virksomhet, er taushetsplikt etter denne bestemmelsen ikke mer omfattende enn det som følger av lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) eller tilsvarende sektorspesifikk regulering.

Taushetsplikt etter denne bestemmelsen er ikke til hinder for utlevering av informasjon som kreves fremlagt i henhold til lov eller forskrift, herunder offentlighet og innsynsrett som følger av lov 19. mai 2006 om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentleglova). Om mulig, skal den annen part varsles før slik informasjon gis.

Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysningene brukes når ingen berettiget interesse tilsier at de holdes hemmelig, for eksempel når de er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelig andre steder.

Partene skal ta nødvendige forholdsregler for å sikre at uvedkommende ikke får innsyn i eller kan bli kjent med taushetsbelagt informasjon.

Taushetsplikten gjelder partenes ansatte, underleverandører og tredjeparter som handler på partenes vegne i forbindelse med gjennomføring av avtalen. Partene kan bare overføre taushetsbelagt informasjon til slike underleverandører og tredjeparter i den utstrekning dette er nødvendig for gjennomføring av avtalen, forutsatt at disse pålegges plikt til konfidensialitet tilsvarende dette punkt 7.3.

Taushetsplikten er ikke til hinder for at partene kan utnytte erfaring og kompetanse som opparbeides i forbindelse med gjennomføringen av avtalen.

Taushetsplikten gjelder også etter at avtalen er opphørt. Ansatte eller andre som fratrer sin tjeneste hos en av partene skal pålegges taushetsplikt også etter fratredelsen om forhold som nevnt ovenfor. Taushetsplikten opphører fem (5) år etter leveringsdag, med mindre annet følger av lov eller forskrift.

8. VEDERLAG OG BETALINGSBETINGELSER

8.1 VEDERLAG

Alle priser og nærmere betingelser for det vederlaget Kunden skal betale for Leverandørens ytelser fremgår av bilag 7.

Utlegg dekkes bare i den grad de er avtalt. Reise- og diettkostnader skal spesifiseres særskilt, og dekkes etter Statens gjeldende satser hvis ikke annet er avtalt. Reisetid faktureres bare hvis det er avtalt i bilag 7.

Med mindre annet er angitt i bilag 7 er alle priser oppgitt eksklusive merverdiavgift, men inkludert toll og eventuelle andre avgifter. Alle priser er i norske kroner.

Prisene inkluderer også Leverandørens forsikring frem til risikoen for hendelig uhell går over på Kunden.

8.2 FAKTURERING

Betaling skal skje etter faktura per 30 (tretti) kalenderdager. Leverandørens fakturaer skal spesifiseres og dokumenteres slik at Kunden enkelt kan kontrollere fakturaen i forhold til det avtalte vederlag. Alle fakturaer for løpende timer skal være vedlagt detaljert spesifisering over påløpte timer. Utlegg skal angis særskilt.

Betalingsplan og øvrige betalingsvilkår fremgår av bilag 7.

8.3 FORSINKELSESRENTER

Hvis Kunden ikke betaler til avtalt tid har Leverandøren krav på rente av det beløp som er forfalt til betaling, i henhold til lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. (forsinkelsesrenteloven).

8.4 BETALINGSMISLIGHOLD

Hvis forfalt vederlag med tillegg av forsinkelsesrenter ikke er betalt innen 30 (tretti) kalenderdager fra forfall, kan Leverandøren sende skriftlig varsel til Kunden om at avtalen vil bli hevet dersom oppgjør ikke er skjedd innen 60 (seksti) kalenderdager etter at varselet er mottatt.

Heving kan ikke skje hvis Kunden gjør opp forfalt vederlag med tillegg av forsinkelsesrenter innen fristens utløp.

8.5 PRISENDRINGER

Prisen kan endres i den utstrekning regler eller vedtak for offentlige avgifter endres med virkning for Leverandørens vederlag eller kostnader.

Endringer i valutakurser som påvirker kostnader Leverandøren har i forbindelse med ytelsene, kan gjøres gjeldende overfor Kunden med 1 (en) måneds skriftlig varsel. Hvis økninger i valutakurser er grunnlag for endringer i vederlaget, skal vederlaget tilsvarende settes ned uten at Kunden må kreve det hvis valutakursene senere synker.

Timepris for tjenester kan endres hvert årsskifte tilsvarende økningen i Statistisk sentralbyrå sin konsumprisindeks (hovedindeksen) med utgangspunkt i indeksen for den måned avtalen ble inngått, med mindre annen indeks er avtalt i bilag 7.

Eventuelle andre bestemmelser om prisendringer fremgår av bilag 7.

9. EKSTERNE RETTSLIGE KRAV, PERSONVERN OG SIKKERHET

9.1 EKSTERNE RETTSLIGE KRAV OG TILTAK GENERELT

Kunden skal i bilag 1 identifisere hvilke rettslige eller partsspesifikke krav som har relevans for inngåelse og gjennomføring av denne avtalen. Det kan være krav fra generelle regelverk; lov 14. april 2000 nr. 31 om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven) og forskrift 15. desember 2000 nr. 1265 om behandling av personopplysninger (personopplysningsforskriften), offentleglova, forvaltningsloven, forskrift 25. juni 2004 nr. 988 om elektronisk kommunikasjon med og i forvaltningen (eForvaltningsforskriften), og krav fra sektorspesifikt regelverk. Kunden skal vurdere hvorvidt det er krav til standarder etter *Referansekatalogen for IT-standarder i offentlig sektor* som må ivaretas i leveransen.

Det er Kundens ansvar å konkretisere relevante krav for leveransen i bilag 1.

Leverandøren skal i bilag 2 beskrive hvordan Leverandøren ivaretar disse kravene gjennom sin løsning.

Hver av partene har ansvar for å følge opp sine respektive plikter i henhold til slike rettslige krav.

Hver av partene dekker i utgangspunktet kostnadene ved å følge rettslige krav som gjelder parten selv, og partens virksomhet. Ved endringer i rettslige krav eller myndighetskrav som angår Kundens virksomhet, og som medfører behov for endringer i leveransen etter avtaleinngåelsen, dekkes kostnadene ved endringene og merarbeidet av Kunden, jf kapittel 3.

9.2 PERSONOPPLYSNINGER

Hvis det er relevant for avtalen, skal partene i bilag 1 og 2 gjøre det klart hvordan personopplysninger skal behandles, samt om og eventuelt hvordan de kan overlates til andre for lagring og bearbeiding. Partene skal i bilag 1 og 2 inkludere regulering av relevante tiltak som følger av personopplysningsloven med forskrift, herunder oppfyllelse av kravene om sikkerhetsmål, sikkerhetsstrategi, risikovurdering og forholdsmessig sikring av opplysningene.

9.3 KRAV TIL ELEKTRONISK KOMMUNIKASJON OG SAKSBEHANDLING

Hvis Kunden i egenskap av offentlig virksomhet har behov for å formulere krav til elektronisk kommunikasjon eller saksbehandling i sin kravspesifikasjon (bilag 1), skal Kunden vise til og ta utgangspunkt i kravene i forvaltningslovens eForvaltningsforskrift, herunder kravene til sikkerhetsmål og sikkerhetsstrategi. Leverandøren skal tilsvarende i bilag 2 gi svar på hvordan slike eventuelle krav kan ivaretas.

9.4 SIKKERHETSGRADERT MATERIALE

Ved behov for tilgang til materiale (informasjon og objekter) som er sikkerhetsgradert på de tre høyeste nivåene, skal den nærmere håndteringen av behovene fremgå av henholdsvis bilag 1 og 2, inkludert de tidsmessige aspektene. Dette gjelder i den grad etterlevelse av kravene i sikkerhetsloven med forskrifter (av hensyn til rikets sikkerhet og andre vitale, nasjonale sikkerhetsinteresser mv.) har relevans for avtalen.

10. OPPHAVS- OG EIENDOMSRETT

10.1 RETTIGHETER TIL PROGRAMVARE SOM UTVIKLES UNDER DENNE AVTALEN

10.1.1 Kundens rettigheter

Eiendomsrett, opphavsrett og andre relevante materielle og immaterielle rettigheter til programvaren med tilhørende kildekode, dokumentasjon, spesifikasjoner og annet materiale som utarbeides og leveres i henhold til denne avtalen tilfaller Kunden, med mindre annet er avtalt i bilag 8 og med de begrensninger som følger av annen avtale eller ufravikelig lov.

Rettighetene omfatter også rett til endring og videreoverdragelse, jf lov om opphavsrett til åndsverk m.v. 12. mai 1961 nr. 2 (åndsverkloven) § 39b.

Kunden får en tidsubegrenset, betalt og ikke-eksklusiv disposisjonsrett til Leverandørens eller hans underleverandørers metoder, verktøy og forarbeider som Leverandøren benytter i utviklingsarbeidet i den grad dette inngår som en integrert del av leveransen. Disposisjonsretten omfatter rett til å bruke, kopiere, modifisere og videreutvikle materialet, enten selv eller ved hjelp av tredjemann, samt rett til lisensiering og overføring i forbindelse med lisensiering og overføring av selve programvaren.

Hver av partene står fritt til å benytte generell "know-how" opparbeidet under gjennomføringen av leveransen.

10.1.2 Leverandørens rettigheter

Med mindre annet er avtalt i bilag 8 beholder Leverandøren en tidsubegrenset, betalt og ikke-eksklusiv rett til å utnytte de enkelte deler av programvaren som utarbeides og leveres i henhold til denne avtalen (disposisjonsrett). Disposisjonsretten omfatter rett til å bruke, kopiere, modifisere og videreutvikle materialet, samt rett til lisensiering og overføring internt og eksternt, enten selv eller ved hjelp av tredjemann som ledd i videreutvikling og tilpasning av egne standardløsninger eller levert sammen med egne standardløsninger.

Leverandøren kan likevel ikke videredistribuere hele eller tilnærmet hele løsningen som sådan til andre kunder uten Kundens samtykke. Det samme gjelder de deler av løsningen som i henhold til særskilt avtale er unntatt fra Leverandørens rettigheter etter dette punktet.

Leverandøren har opphavsrett til metoder, verktøy og annet som Leverandøren benytter i utviklingsarbeidet.

10.1.3 Bearbeiding av Kundens programvare til nye standardkomponenter

I den utstrekning Leverandøren benytter sin disposisjonsrett i henhold til punkt 10.1.2 til å utarbeide en eller flere nye standardkomponenter på grunnlag av komponenter utviklet spesielt for Kunden, og i den grad det vil være hensiktsmessig å skifte ut den spesialutviklede programvaren med de(n) nye standardkomponenten(e), skal Kunden ha rett til slik utskiftning uten å betale vederlag for de(n) nye standardkomponenten(e). Installasjon og tilpasning mv betales på vanlig måte.

10.1.4 Rettigheter ved opphør av avtalen

Ved opphør av avtalen, uansett grunn, overføres eiendomsrett, opphavsrett og andre materielle og immaterielle rettigheter til alt materiale slik det foreligger ved opphørstidspunktet til Kunden i overensstemmelse med punkt 10.1.

10.2 DISPOSISJONSRETT TIL STANDARD PROGRAMVARE

Kunden får en begrenset rett til å foreta opphavsrettslige disposisjoner (disposisjonsrett) i forbindelse med eventuell standard programvare som inngår i leveransen. Disposisjonsretten omfatter de rettigheter som er nødvendig for at Kunden skal kunne utnytte leveransen som avtalt, herunder rett til å fremstille det antall eksemplarer av programmene som følger av normale drifts- og sikkerhetsrutiner.

Leverandøren har ansvaret for at Kunden får den avtalte disposisjonsretten til programmene, og at den kan utnyttes uten hinder av andres opphavsrett, eller andre rettigheter.

Vederlag for disposisjonsretten til programmene, herunder eventuelle forutsetninger og begrensninger, f. eks i forhold til antall brukere eller sted/utstyr for utøvelse av disposisjonsretten, er beskrevet i bilag 7.

10.3 FRI PROGRAMVARE

10.3.1 Generelt om fri programvare

Med fri programvare menes programvare som blir tilbudt under alminnelig anerkjente fri programvarelisenser

Fri programvarelisens gir f. eks Kunden rett til å bruke programvaren til valgfritt formål og i valgfritt omfang, og tilgang til programvarens kildekode og dokumentasjon, rett til å undersøke og endre programvaren, til å fremstille eksemplarer av programvaren og til å gjøre endringer og forbedringer i programvaren tilgjengelig for allmennheten.

Dersom fri programvare skal benyttes i forbindelse med leveransen, skal Leverandøren utarbeide en oversikt over den aktuelle fri programvare. Oversikten inntas i et eget kapittel i bilag 2 sammen med kopi av de lisensbetingelsene som gjelder for den aktuelle frie programvare

Leverandøren skal påse at det ikke benyttes fri programvare med lisensbetingelser som er uforenlige med kravene til leveransen eller som er uforenlige med lisensbetingelsene som gjelder for annen programvare som inngår i leveransen.

Avtalens alminnelige betingelser gjelder også for de deler av leveransen som utgjøres av fri programvare med de presiseringer og unntak som fremgår nedenfor.

10.3.2 Leverandørens ansvar for leveransens samlede funksjonalitet ved bruk av fri programvare

Leverandøren har ansvar for at leveransen (den samlede løsningen) tilfredsstillende oppfyller kravene i avtalen, jf. punkt 5.1, uavhengig av hva som måtte følge av den enkelte fri programvare lisens.

Hvis feil i fri programvare medfører at leveransen avviker fra det som er avtalt i henhold til denne avtalen, er det Leverandørens ansvar å avhjelpe feilen på en slik måte at leveransen bringes i overensstemmelse med det som er avtalt, selv om slik fri programvare er underlagt egne lisensvilkår med avvikende betingelser for feilretting. Avhjelp av feil i fri programvare kan skje på enhver måte som bringer leveransen i overensstemmelse med avtalens krav.

10.3.3 Kundens rettigheter til de deler av leveransen som er basert på fri programvare

For de deler av leveransen som er basert på fri programvare, herunder tilpasning og videreutvikling av denne, får Kunden de rettigheter som er nødvendige for å kunne oppfylle vilkårene i den aktuelle fri programvarelisensen.

Rettighetene omfatter tilgang til kildekode med tilhørende spesifikasjoner og dokumentasjon.

10.3.4 Virkninger av videredistribusjon av fri programvare

Hvis leveransen skal distribueres videre til andre, gjelder betingelsene i den aktuelle fri programvarelisensen. Hvis videredistribusjon, eller andre former for tilgjengeliggjøring, innebærer at også andre deler av leveransen enn det som opprinnelig var fri programvare vil bli omfattet av vilkårene i en fri programvarelisens, skal Leverandøren presisere dette i bilag 2.

10.3.5 Leverandørens ansvar for rettsmangler ved fri programvare

Leverandøren skal bare benytte fri programvare som tilbys under alminnelig anerkjente fri programvare lisenser, og som etter en forsvarlig vurdering fra Leverandørens side ikke krenker tredjeparts rettigheter. Ved vurderingen skal det bl.a. tas hensyn til hvor veletablert den aktuelle fri programvare er i markedet, Leverandørens eventuelle kjennskap til programvarens historie og opphav og om det i det relevante markedet er kjent at noen hevder at programvaren krenker deres rettigheter. Leverandøren skal redegjøre for sin vurdering i bilag 2.

Hvis fri programvare som benyttes av Leverandøren i forbindelse med leveransen krenker tredjeparts rettigheter, skal Leverandøren, med de begrensninger som følger av punkt 10.3.6, avhjelpe rettsmanglene som angitt i punkt 13.2.

Leverandøren skal holde Kunden skadesløs for eventuelt idømt erstatningsansvar som skyldes rettsmangler ved fri programvare som Leverandøren har tilbudt eller etter eget valg benyttet i forbindelse med leveransen, jf. punkt 13.4.

10.3.6 Kundens ansvar ved krav om bruk av fri programvare

Dersom Kunden krever bruk av bestemt fri programvare som en del av leveransen, skal Kunden selv dekke eventuelle kostnader som følge av manglende funksjonalitet forårsaket av feil eller mangler ved den frie programvare.

Kunden bærer selv risikoen for rettsmangler ved fri programvare som Kunden krever skal være en del av leveransen. Kunden skal holde Leverandøren skadesløs for eventuelt idømt erstatningsansvar som skyldes rettsmangler ved fri programvare som er valgt av Kunden, jf. avtalen punkt 13.4.

I den utstrekning Leverandøren er kjent med at fri programvare som er krevet brukt av Kunden som en del av leveransen er uegnet til å oppfylle Kundens krav eller krenker eller av noen hevdes å krenke tredjeparts opphavsrett, skal Leverandøren påpeke dette i bilag 2, jf. avtalen punkt 1.1.

Leverandøren skal, som en betalbar tilleggsytelse, bistå Kunden med å avhjelpe eventuelle mangler ved fri programvare eller rettsmangler, som er valgt av Kunden som angitt ovenfor. Hvis ikke annet er avtalt i bilag 7, legges Leverandørens standard timepris for konsulent tjenester i denne avtalen til grunn. Leverandøren kan kreve endring av avtalen i henhold til kapittel 3, dersom arbeidet med å avhjelpe slike mangler får konsekvenser for Leverandørens øvrige forpliktelser etter avtalen.

11. LEVERANDØRENS MISLIGHOLD

11.1 HVA SOM ANSES SOM MISLIGHOLD

Det foreligger mislighold fra Leverandørens side hvis leveransen ikke dekker de funksjoner, krav og frister som er avtalt. Det foreligger også mislighold dersom Leverandøren ikke oppfyller øvrige plikter etter avtalen.

Det foreligger likevel ikke mislighold hvis situasjonen skyldes Kundens forhold eller force majeure.

Kunden skal reklamere skriftlig uten ugrunnet opphold etter at misligholdet er oppdaget eller burde vært oppdaget.

11.2 VARSLINGSPLIKT

Hvis Leverandørens ytelser ikke kan leveres som avtalt skal Leverandøren så raskt som mulig gi Kunden skriftlig varsel om dette. Varselet skal angi årsak til problemet og så vidt mulig angi når ytelsen kan leveres. Tilsvarende gjelder hvis det må antas ytterligere forsinkelser etter at første varsel er gitt.

11.3 TILLEGGSFRIST

Leverandøren kan be om tilleggsfrist som må godkjennes skriftlig av Kunden for å kunne gjøres gjeldende.

For den perioden tilleggsfristen løper, kan Kunden ikke gjøre gjeldende dagbot eller erstatning.

Tilleggsfrist har ingen virkning for Kundens rett til dagbot eller erstatning som er opparbeidet før tilleggsfristen.

11.4 AVHJELP

Leverandøren skal påbegynne og gjennomføre arbeidet med å avhjelpe misligholdet uten ugrunnet opphold.

Det er et mål for avhjelpen at ytelsen skal få den spesifiserte kvalitet, og at leveransen samlet skal fungere som forutsatt. Avhjelp kan for eksempel skje ved utbedring, omlevering eller tilleggslevering.

I den utstrekning avhjelp ikke ytes, kan Kunden kreve forholdsmessig prisavslag eller heve avtalen i henhold til vilkårene i punkt 11.5.3 eller 11.5.4.

Hvis Leverandøren ikke har avhjulpet misligholdet innen forutsatt eller avtalt tidsfrist eller dersom vilkårene for heving foreligger, skal Leverandøren dekke Kundens utgifter ved avhjelp fra tredjepart. Kunden kan likevel ikke la tredjepart avhjelpe mangelen før eventuell tilleggsfrist er utløpt.

Kunden skal varsle Leverandøren skriftlig før Kunden engasjerer tredjepart.

11.5 SANKSJONER VED MISLIGHOLD

11.5.1 Tilbakehold av betaling

Ved mislighold kan Kunden holde betalingen tilbake, men ikke åpenbart mer enn det som er nødvendig for å sikre Kundens krav som følge av misligholdet.

11.5.2 Dagbot ved forsinkelse

Blir ikke avtalt tidspunkt for installasjonsdag, oppstart godkjenningsperiode, leveringsdag eller annen frist som partene i bilag 4 har knyttet dagbøter til, overholdt, og det ikke skyldes force majeure eller Kundens forhold, foreligger en forsinkelse fra Leverandørens side som gir grunnlag for dagbot.

Dagboten påløper automatisk. Dagboten utgjør 0,15 prosent av samlet vederlag for leveransen (kontraktssummen) ekskl. merverdiavgift for hver kalenderdag forsinkelsen varer, men begrenset til maksimalt 100 (hundre) kalenderdager.

Andre dagbotsatser og annen løpetid for dagboten kan avtales i bilag 4.

Så lenge dagboten løper, kan Kunden ikke heve avtalen. Denne tidsbegrensningen gjelder imidlertid ikke hvis Leverandøren, eller noen denne svarer for, har gjort seg skyldig i forsett eller grov uaktsomhet.

Hvis bare en del av den avtalte ytelsen er forsinket, kan Leverandøren kreve en nedsettelse av dagboten som står i forhold til Kundens mulighet til å nyttiggjøre seg den del av ytelsen som er levert.

11.5.3 Prisavslag

Hvis det tross gjentatte forsøk ikke har lyktes Leverandøren å avhjelpe en mangel, kan Kunden kreve forholdsmessig avslag i kontraktssummen. Prisavslag er kompensasjon for redusert verdi av det leverte, og kommer i tillegg til eventuell erstatning.

11.5.4 Heving

Dersom det foreligger vesentlig mislighold, kan Kunden etter å ha gitt Leverandøren skriftlig varsel og rimelig frist til å bringe forholdet i orden, heve hele eller deler av avtalen med øyeblikkelig virkning.

Kunden kan heve hele eller deler av avtalen med øyeblikkelig virkning hvis ytelsen er vesentlig forsinket. Vesentlig forsinkelse foreligger når levering ikke er skjedd når maksimal dagbot er nådd, eller innen utløpet av en tilleggsfrist hvis den utløper senere.

11.5.5 Erstatning

Kunden kan kreve erstattet ethvert direkte tap, herunder tap som skyldes merarbeid og andre direkte kostnader i forbindelse med forsinket driftsstart eller driftsavbrudd, som med rimelighet kan tilbakeføres til forsinkelse, mangel eller annet mislighold fra Leverandørens side, med mindre Leverandøren godtgjør at misligholdet eller årsaken til misligholdet ikke skyldes Leverandøren.

Dagbøter kommer til fradrag i eventuell erstatning for samme forsinkelse.

11.5.6 Erstatningsbegrensning

Erstatning for indirekte tap kan ikke kreves. Tap av data anses som indirekte tap, bortsett fra hvor dette skyldes datahåndtering som er Leverandørens ansvar under avtalen.

Samlet erstatning i avtaleperioden er begrenset til et beløp som tilsvarer kontraktssummen ekskl. merverdiavgift.

Har Leverandøren eller noen denne svarer for utvist grov uaktsomhet eller forsett, gjelder ikke de nevnte erstatningsbegrensningene.

12. KUNDENS MISLIGHOLD

12.1 HVA ANSES SOM MISLIGHOLD

Det foreligger mislighold fra Kundens side hvis Kunden ikke oppfyller sine plikter etter avtalen.

Det foreligger likevel ikke mislighold hvis situasjonen skyldes Leverandørens forhold, eller forhold som anses som force majeure.

Leverandøren skal reklamere skriftlig uten ugrunnet opphold etter at misligholdet er oppdaget eller burde vært oppdaget.

12.2 VARSLINGSPLIKT

Hvis Kunden ikke kan overholde sine plikter etter avtalen, herunder frister, skal Kunden så raskt som mulig gi Leverandøren skriftlig varsel om dette. Varselet skal angi årsak til problemet og så vidt mulig angi når Kunden igjen kan overholde avtalt plikt.

12.3 BEGRENSNING I LEVERANDØRENS TILBAKEHOLDSRETT

Leverandøren kan ikke holde tilbake ytelser som følge av Kundens mislighold, med mindre misligholdet er vesentlig og Kunden skriftlig har erkjent misligholdet eller misligholdet er fastslått gjennom en av tvisteløsningsmekanismene i kapittel 16.

12.4 HEVING

Ved betalingsmislighold kan Leverandøren heve avtalen dersom Kunden ikke har gjort opp forfalt vederlag innen 60 (seksti) kalenderdager etter at Kunden har mottatt Leverandørens skriftlige varsel i henhold til punkt 8.4.

Ved annet vesentlig mislighold kan Leverandøren sende Kunden et skriftlig varsel om at avtalen vil bli hevet dersom Kunden ikke innen 60 (seksti) dager etter at han mottok varselet har avsluttet eller utbedret misligholdet. Heving kan ikke skje dersom Kunden kommer ut av misligholdssituasjonen før fristens utløp.

12.5 ERSTATNING

Leverandøren kan kreve erstattet ethvert direkte tap som med rimelighet kan tilbakeføres til misligholdet, med mindre Kunden godtgjør at misligholdet eller årsaken til misligholdet ikke skyldes Kunden.

Avtalens bestemmelser om erstatningsbegrensning i punkt 11.5.6 gjelder tilsvarende.

13. KRENKELSE AV ANDRES IMMATERIELLE RETTIGHETER (RETTSMANGEL)

13.1 PARTENES RISIKO OG ANSVAR FOR RETTSMANGEL

Hver av partene har risikoen og ansvaret for at deres ytelser ikke krenker tredjeparters opphavsrett eller andre immaterielle rettigheter. Hvis ytelsen medfører slik krenkelse, foreligger en rettsmangel.

13.2 KRAV FRA TREDJEPART

Hvis en tredjepart gjør gjeldende mot en av partene at ytelsen medfører rettsmangel, skal den andre parten informeres snarest mulig.

Den ansvarlige parten skal for egen regning håndtere kravet. Den andre parten skal i rimelig utstrekning bistå parten med dette.

En part skal påbegynne og gjennomføre arbeidet med å avhjelpe rettsmangler uten ugrunnet opphold ved

- a) å sørge for at den andre parten kan bruke ytelsen som før, uten å krenke tredjeparts rettigheter, eller
- b) å levere annen tilsvarende ytelse som ikke krenker andres rettigheter

13.3 HEVING

En rettsmangel som ikke blir avhjulpet, og som er av en slik art at den har vesentlig betydning for den annen part, gir den rammede parten rett til å heve avtalen.

13.4 ERSTATNING AV TAP SOM FØLGE AV RETTSMANGEL

En part kan kreve erstattet fullt ut idømt erstatningsansvar overfor tredjepart og eventuelle saksomkostninger, herunder partens egne kostnader til håndtering av saken, som skyldes rettsmangel. I tillegg kan parten kreve erstatning for annet tap i henhold til bestemmelsene i punkt 11.5.5, 11.5.6 og 12.5.

14. HEVINGSOPPGJØR

Ved heving overføres rettigheter til spesifikasjoner, programvare og dokumentasjon som er utarbeidet under denne avtalen til Kunden i henhold til punkt 10.2, og Kunden skal betale avtalt vederlag for ytelser som var kontraktmessig levert før hevingstidspunktet.

Hvis misligholdet er av en slik art at Kunden har lite eller ingen nytte av det leverte kan Kunden i forbindelse med heving velge å kreve tilbakebetalt det vederlag som Leverandøren har mottatt under avtalen, med tillegg av renter, tilsvarende NIBOR pluss 1 (en) prosent, fra det tidspunkt betaling er skjedd. I så fall kommer punkt 10.2 ikke til anvendelse.

Hvis det er nødvendig for Kundens virksomhet, har Kunden rett til å utnytte leveransen som avtalt også etter hevingen, men skal snarest mulig finne en alternativ løsning som erstatning for det leverte. Dersom hevingen skyldes Kundens mislighold, kan Leverandøren gjøre fortsatt utnyttelse betinget av at Kunden stiller tilfredsstillende sikkerhet.

15. ØVRIGE BESTEMMELSER

15.1 RISIKO

Risikoen for skade som skjer på leverte programeksemplarer m.v. på grunn av en tilfeldig begivenhet, går over fra Leverandøren til Kunden på installasjonsdagen. Det er Leverandørens ansvar å ha forsikring som dekker perioden frem til denne dagen.

Dersom leverte programeksemplarer går til grunne etter at risikoen er gått over på Kunden, har denne likevel rett til nye programeksemplarer mot å betale Leverandørens kostnader i forbindelse med å skaffe slike.

15.2 FORSIKRINGER

Hvis Kunden er en offentlig virksomhet, står Kunden som selvassurandør. Hvis Kunden ikke står som selvassurandør, plikter Kunden å ha forsikringer som er tilstrekkelige til å dekke de kravene fra Leverandøren som følger av Kundens risiko eller ansvar etter denne avtalen innenfor rammen av alminnelige forsikringsvilkår.

Leverandøren plikter å ha forsikringer som er tilstrekkelige til å dekke ethvert krav fra Kunden som følger av Leverandørens risiko eller ansvar etter denne avtalen innenfor rammen av alminnelige forsikringsvilkår. Denne forpliktelsen anses oppfylt dersom Leverandøren tegner ansvars- og risikoforsikring på vilkår som anses som ordinære innenfor norsk forsikringsvirksomhet.

Leverandøren skal på forespørsel fra Kunden redegjøre for og dokumentere de av Leverandørens forsikringer som er relevante for oppfyllelse av denne bestemmelsen.

15.3 OVERDRAGELSE AV RETTIGHETER OG PLIKTER

I den grad Kunden er en offentlig virksomhet kan Kunden overdra sine rettigheter og plikter etter denne avtalen til annen offentlig virksomhet. Den virksomheten som får rettigheter og plikter overdratt er berettiget til tilsvarende vilkår, såfremt avtalens rettigheter og plikter overdras samlet.

Leverandøren kan bare overdra sine rettigheter og plikter etter avtalen med skriftlig samtykke fra Kunden. Dette gjelder også hvis Leverandøren slås sammen med et annet selskap, deles i flere selskaper eller hvis overdragelsen skjer til et datterselskap eller annet selskap i samme konsern. Samtykke kan ikke nektes uten saklig grunn.

Retten til vederlag etter denne avtalen kan fritt overdras. Slik overdragelse fritar ikke vedkommende part fra hans forpliktelse og ansvar.

15.4 KONKURS, AKKORD ELLER LIGNENDE

Hvis det i forbindelse med Leverandørens virksomhet åpnes gjeldsforhandlinger, akkord eller konkurs eller annen form for kreditorstyring gjør seg gjeldende, har Kunden rett til å heve avtalen med øyeblikkelig virkning.

15.5 AKTSOMHET VED EKSPORT

Dersom produkter, inkludert reservedeler, programmer og teknologi som Leverandøren har levert er underlagt krav om autorisasjon fra myndighetene i opprinnelsesland og/eller andre land, er Kunden ansvarlig for å innhente slike autorisasjoner ved eksport eller reeksport av produktene.

15.6 FORCE MAJEURE

Skulle det inntreffe en ekstraordinær situasjon som ligger utenfor partenes kontroll som gjør det umulig å oppfylle plikter etter denne avtalen og som etter norsk rett må regnes som force majeure, skal motparten varsles om dette så raskt som mulig. Den rammede parts forpliktelser suspenderes så lenge den ekstraordinære situasjonen varer. Den annen parts motytelse suspenderes i samme tidsrom.

Motparten kan i force majeure-situasjoner bare heve avtalen med den rammede parts samtykke, eller hvis situasjonen varer eller antas å ville vare lenger enn 90 (nitti) kalenderdager regnet fra det tidspunkt situasjonen inntreffer, og da bare med 15 (femten) kalenderdagers varsel.

I forbindelse med force majeure-situasjoner har partene gjensidig informasjonsplikt overfor hverandre om alle forhold som må antas å være av betydning for den annen part. Slik informasjon skal gis så raskt som mulig.

16. TVISTER

16.1 RETTSVALG

Partenes rettigheter og plikter etter denne avtalen bestemmes i sin helhet av norsk rett.

16.2 FORHANDLINGER

Dersom det oppstår tvist mellom partene om tolkningen eller rettsvirkningene av avtalen, skal tvisten først søkes løst ved forhandlinger.

Fører slike forhandlinger ikke frem innen 10 (ti) virkedager, eller en annen periode partene blir enige om, kan hver av partene forlange at tvisten blir behandlet enten ved hjelp av en uavhengig ekspert eller ved hjelp av mekling.

16.3 UAVHENGIG EKSPERT

Partene skal i forbindelse med inngåelsen av avtalen oppnevne en uavhengig ekspert som angis i bilag 6, med den kompetansen partene mener passer best i forhold til avtalen. Hvis dette ikke er gjort, kan partene bli enige om oppnevningen av en uavhengig ekspert på tvistetidspunktet.

Partene skal på forhånd velge enten

- a) å legge ekspertens forslag til løsning til grunn (bindende), eller
- b) å bruke ekspertens forslag som grunnlag for selv å komme frem til en løsning (rådgivende)

Den nærmere fremgangsmåten for arbeidet bestemmes av den uavhengige ekspertten, i samråd med partene.

16.4 MEKLING

Dersom en tvist i tilknytning til denne avtalen ikke blir løst etter forhandlinger, eller ved en uavhengig ekspert, kan partene forsøke å løse tvisten ved mekling.

Mekling kan også benyttes uten forutgående bruk av uavhengig ekspert, dersom partene er enige om det.

Partene kan velge å legge Den Norske Advokatforenings regler for mekling ved advokat til grunn, eventuelt modifisert slik partene ønsker. Det forutsettes at partene blir enige om en mekler med den kompetansen partene mener passer best i forhold til tvisten.

Den nærmere fremgangsmåten for mekling bestemmes av mekleren, i samråd med partene.

16.5 FELLESREGLER FOR UAVHENGIG EKSPERT OG MEKLING

Uavhengig ekspert og/eller mekler skal ved utførelsen av sine oppdrag opptre upartisk og uavhengig. Før eksperten/mekleren påtar seg et oppdrag skal vedkommende underrette partene om mulige omstendigheter som er egnet til å skape mistanke om mangler ved vedkommendes upartiskhet eller uavhengighet. Eksperten/mekleren skal gi partene slik underretning også mens oppdraget pågår, dersom partene ikke tidligere har fått disse opplysningene, eller omstendighetene er kommet til under oppdraget.

Når mekling innledes skal eksperten/mekleren informere partene om grunnlaget for sitt vederlag. Dersom ikke annet er avtalt, skal hver av partene dekke sine egne kostnader og halvparten av eksperten/meklerens kostnader. Eksperten/mekleren har rett til å kreve at partene betaler et tilstrekkelig forskudd til dekning for meklerens/ekspertens kostnader og vederlag, eller at partene stiller tilstrekkelig sikkerhet.

Oppdraget til uavhengig ekspert eller mekler avsluttes på én av følgende måter

ved et forslag til løsning fra eksperten som partene på forhånd har avtalt skal være bindende

- a) ved et skriftlig forlik eller avtale mellom partene, basert på eksperts/meklers forslag til løsning
- b) ved at eksperten/mekleren meddeler partene at vedkommende ikke finner det hensiktsmessig å fortsette oppdraget, eller
- c) ved at en part meddeler eksperten/mekleren at parten ønsker å avslutte oppdraget

16.6 DOMSTOLS- ELLER VOLDGIFTSBEHANDLING

Dersom en tvist ikke blir løst ved forhandlinger, mekling eller uavhengig ekspert, kan hver av partene forlange tvisten avgjort med endelig virkning ved norske domstoler.

Kundens forretningsadresse er verneting.

Partene kan alternativt avtale at tvisten blir avgjort med endelig virkning ved voldgift i Norge i henhold til lov 14. mai 2004 nr. 25 om voldgift (voldgiftsloven).

*****